

1 חובה על הנותנים מחצית השקל להוסיף וליתן גם 'קלבון' שהוא
2 מטבע קטנה. שני טעמים כתב רש"י (בכורות נה ד"ה האחין) בביאור
3 חובה זו, יש אומרים שהוא 'הכרע' ומטרתו שיהיה הנותן בטוח
4 שיש בנתינתו שיעור מחצית השקל מן התורה, ויש אומרים שהוא
5 'חלוף' שכיח שמטבעות מחצית השקל חל מטבעות קטנות ודקות
6 ונוחות להאבד, היו מחליפים אותן אצל השולחני למטבעות
7 גדולות יותר, וה'קלבון' הוא דמי הפרשה שנותנים לשולחני.

63 **גמרא**
64 הגמרא מקשה על המשנה מהמשנה הקודמת. שנינו במשנה: **אִם**
65 **עַל פִּי שְׁאֵמְרוּ ב'ו'** אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אבל אם
66 שקלו מקבלין מידך. משמע שדווקא אם נתנו הקטנים מעצמם
67 ומרצונם את מחצית השקל הוא שמקבלים מהם, **הָא לְתוֹבְעוֹ**
68 מהקטנים שיתנו **אֵין תּוֹבְעִין**, ועל זה מקשה הגמרא שלכאורה
69 הדברים סותרים את דברי המשנה הקודמת (בהלכה א), שכן **הָאֵת** –
70 במשנה הקודמת ששנינו דה שאין ממשכנים את הקטנים, **אֵת אִמְר**
71 שדווקא אין ממשכנים אותם, אבל **תּוֹבְעִין** אותם שיתנו, וְאִילוּ
72 **הָאֵת** – במשנתנו ששנינו שדווקא אם שקלו מקבלים מידם, **אֵת**
73 **אִמְר** שאפילו **אֵין תּוֹבְעִין**.

8 המִשְׁנָה מִבְּאֶרֶת אֶת הַחַיִּיבִים וְהַפְּטוּרִים מִקְּלֹבֹן: וְאֵלּוּ שְׁתֵּי צִדֵּי
9 פְּתִיתַת הַקְּלֹבֹן יִתֵּר עַל מַחְצִית הַשֶּׁקֶל, לְוָם וְיִשְׂרָאֵלִים וְגֵרִים
10 וְעֲבָדִים מְשֻׁוֹרְרִים. וְהֵינּוּ כָּל אֵלֶּה שְׁחִיבִים בַּמַּחְצִית הַשֶּׁקֶל
11 וּמִמְשְׁכָנִים אוֹתָם עַל זֶה. אֲכָל לֹא נִתְחַיִּיבוּ לִיתֵּן קְלֹבֹן, הַכֶּהֱנִים
12 שִׁמְכִּין שְׂאִין מִמְשְׁכָנִים אוֹתָם, חִלְקוּ לָהֶם גַּם כְּבוֹד זֶה שְׂאִינִם
13 צָרִיכִים לִיתֵּן קְלֹבֹן, וְנָשִׁים וְעֲבָדִים שִׁפְטוּרִים מַעֲיָקָר דִּין מַחְצִית
14 הַשֶּׁקֶל, וְקִמְצִים שִׁכְבָּר הִבְיָאוּ שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת, שִׁמְכִּין שְׂאִין מִמְשְׁכָנִים
15 אוֹתָם פְּטוּרִים אֶף מִקְּלֹבֹן.
16 הַשֶּׁקֶל עַל יָד – בִּשְׁבִּיל כֶּהֱן, אוֹ עַל יָד – בִּשְׁבִּיל הָאֹהֶּן, אוֹ עַל יָד
17 – בִּשְׁבִּיל עֶבֶד, אוֹ עַל יָד – בִּשְׁבִּיל קָמֹן, וְהֵינּוּ, שְׁנֹת מַחְצִית הַשֶּׁקֶל
18 לְגִזְרֵים בַּעֲבוּרָם, כְּהִלּוּאָה עַל דַּעַת שִׁיחֻזִּיו לֹל לְאַחַר מִכֹּן, פְּטוּר
19 מִלִּיתֵן קְלֹבֹן, שְׂאִין אֲנִי אוֹמְרִים שִׁמְכִּין שֶׁהַשֶּׁקֶל הוּא בִּר חִיּוּבָא
20 עֲלֵיו לְהוֹסִיף קְלֹבֹן, אֵלֶּה כִּיּוֹן שְׁמִי שְׁהוּא שׁוֹקֵל בַּעֲבוּרוֹ אֵינִי בִּר
21 חִיּוּבָא מִמַּחְצִית הַשֶּׁקֶל, אֶף הוּא אֵינִי נוֹתֵן. וְאִם נוֹתֵן אֶת מַחְצִית
22 הַשֶּׁקֶל כְּמִתָּה עֲבוּרָם לֹל כְּהִלּוּאָה אֵינִי צָרִיךְ לֹמַר שִׁפְטוּר מִקְּלֹבֹן
23 שְׁהֵי גַם כִּשְׁיִשְׁקוֹל בַּעֲבוּר בִּר חִיּוּבָא הִיּה פְטוּר, וּכְדִלְהֵלֶךְ.

24 **וְאִם שָׁקַל עַל יָדוֹ וְעַל יַד חֲבִירוֹ – שְׁתֵּנָּה שָׁקַל שְׁלֹמֶ, מִחֲצִיתוֹ בְּעֶבְרוֹ**
25 **וּמִחֲצִיתוֹ בְּהִלּוּאָה עֶבְרוֹ חֲבִירוֹ, חֲתִיב בְּקִלְבוֹן אֶחָד, דְּשִׁית תֵּנָה**
26 **קָמָה הִיא שְׁהִנּוּתָן מִטְּבַע שֶׁל מִחֲצִית הַשָּׁקַל לְחִיבוֹ אֵין עֲלֵיו לִיתֵן**
27 **קִלְבוֹן, וְדִין הַקִּלְבוֹן הוּא דְּרוּקָא כְּשִׁנּוּתָן מִטְּבַע אֲחֵר, שְׂאוֹ עֲלֵיו**
28 **לְשֹׁלֶם עֶבְרוֹ הַפְּרִיטָה, וּמִכִּיּוֹן שְׂדֵי בְּפִרְיָהּ אַחַת לְשָׁקַל זֶה כִּדִּי**
29 **לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ שְׁנֵי חֲצָאִים נוֹתֵן רֶק קִלְבוֹן אֶחָד, וְרִבִּי מֵאִיר אֹמֵר, שְׁנֵי**
30 **קִלְבָּנוֹת, שְׂדַעְתוֹ הִיא שְׂכַל הַנּוֹתֵן מִחֲצִית הַשָּׁקַל חֲתִיב לְהוֹסִיף**
31 **קִלְבוֹן, וְאִף שְׁשִׁנִּיהֶם נִתְּנוּ כֹּאן כְּאֹדֶרֶס דִּי יִיבִים לִיתֵן עֶבְרוֹ כֹּל אֶחָד**
32 **מִדֶּם קִלְבוֹן.**

33 המטבע שבנקרא 'שקל' בלשון התורה הוא הנקרא בלשון חז"ל
34 'סלע', ר'מחצית השקל' של התורה הוא מחצית סלע הקרויה
35 בלשון העם 'שקל'.

36 הַנּוֹתָן סֶלַע שֵׁשׁ בּו שְׁנֵי חֲצָאֵי שָׁקֶל, וְנוֹטֵל מֵהַגּוֹבְרִים אֶת מִטְבֶּעַ
37 הָעוֹדֶרֶת, שָׁקֶל – הֵייוּ מִחֲצִית הַשָּׁקֶל, חָיִיב שְׁנֵי קוֹלָפֹתָיו, וּבִגְמָרָא
38 מִפְּרֹשׁ דִּין זֶה כְּדַעְתּוֹ שֶׁל מִי הוּא.

39 הַשּׁוֹקֵל – הַנּוֹתֵן מִמַּחְצִית הַשֶּׁקֶל לְגוֹבְרִים בַּמִּתְנָה עַל יָד – בִּשְׂבִיל
40 עֲנִי, וְעַל יָד – אִם בִּשְׂבִיל שְׂכִירוֹ, וְעַל יָד – אִם בִּשְׂבִיל בֶּן עֵיזִי, פְּטוּר
41 מִלְּהוֹסִיף קֶלְבּוֹן, כִּיּוֹן שְׂהוּא נֹתֵן אֶת מִחְצִית הַשֶּׁקֶל בַּמִּתְנָה עֲבוּרָם
42 לֹא חִיּוּבָהוּ לְהוֹסִיף קֶלְבּוֹן. וְאִם הֶלְוִין – שֶׁנֶּתַן אֶת מִחְצִית הַשֶּׁקֶל
43 בַּלְּהוּאָה עַל דַּעַת שְׂאֵלוֹ שֶׁנֶּתַן עֲבוּרָם יַחְזִירוּ לוֹ, חֲיִיב לְהוֹסִיף
44 קֶלְבּוֹן, שֶׁהֵיךְ זֶה כְּאִילוֹ הֵם בַּעֲצָמָם תִּנָּנוּ, וְהֵם מִחוּבִּיבִים לִפְרוּעַ לוֹ
45 אִף אֶת הַקֶּלְבּוֹן.

46 **הָאֲחִין הַשְּׁוֹתֵפִין** – שמת אביהם וחלקו את ירושתו, ולאחר מכן
47 חזרו ונעשו שותפים בממון הירושה, דינם כדן כל שותפים,
48 **שְׁתֵּיכֵין** כל אחד בְּקָלְבוֹ כשנותנים את מחצית השקל. אולם כל
49 בהבמות הנולדות להם בשעת שותפותם **פְּטוּרִין מִמַּעֲשֵׂר בְּהֵמָה**,
50 שכך דרשו (בבכורות נ"ג) את הכתוב (שמות י"ג) **וְכָל פֶּטֶר שָׁנָּה בְּהֵמָה**
51 **אֲשֶׁר יִהְיֶה לָּךְ הֶזְקִירִין לָּךְ** (ידיה ל"ו) ולא של שותפות. וּבְשִׁתֵּיכֵין
52 **בְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה**, אם עדיין לא חלקו את ירושת אביהם, שאז אינן
53 דינם כשותפים אלא עדיין ממון אביהם בחזקתו עומד, וחייב
54 במעשר בהמה, כדררשינן (שם) **יָכוֹל אֶפִּילוֹ קֵנוּ בְּתַפִּיסַת הַבֵּית**
55 **תִּלְמֹד לֹאמַר 'יִדְיָה'**, דינם לגבי מחצית השקל שאם נתנו יחד שקל
56 שלם לחיוב שני האחים, הרי הם **פְּטוּרִין מִן הַקָּלְבוֹן**, שהרי זה
57 כאילו אביהם שוקל בשבילים שלהם עליהם שקל שלם במתנה
58 שהוא פטור מקלבוֹן.

59 מסיימת המשנה: **וכמה הוא אותו קלבון** שמוסיפים על מחצית

לא ערך, ומסיימת שם המשנה, **הכל שוין** – כולי עלמא מודים,
שון ויודין ויודין – שאם אמר הנכרי 'דמי עלי' או 'דמי ישראל'
 זה עלי' מקבלים ממנו, והרי סתם דמים לבדק הבית הן וקאמר
 שמקבלים מהם דבר שאינו מסוים. מתרצת הגמרא: **פטר לה** –
 מפרש רבי שמעון בן לקיש את דברי המשנה ש'יודין' היינו שאם
 נדר הנכרי **עולה** מקריבים אותה, שזין הוא בקרבנות שמקבלים
 אף מן הנכרים.
 הגמרא מקשה על תירוץ זה. מקשה הגמרא: **הא נחא 'נודין', כיון**
שניתן לפרשו בקרבן עולה, שהנכרי נדר להביא עולה, אולם איך
 נפרש 'נודין' בקרבן עולה, וכי ישמע לנו הנכרי ויביא עולה אם
 ידירנו ישראל בכך. מתרצת הגמרא: **אלא 'נודין' היינו באופן**
בשאמר ישראל 'הרי עלי עולה', ושמע נכרי את דברי ישראל ואמר,
מה שאמר זה, עלי, והתחייב בנדר להביא קרבן כמו שהתחייב
הישראל, ונחשב זה כ'נודין' כיון שעל ידי נדר הישראל, חל נדרו
של הנכרי.
 כעת הגמרא מקשה לכולי עלמא. מקשה הגמרא: לדעת כל
 השיטות שאוסרים ליטול מהם דבר מסוים, כיצד יכול הנכרי
 להביא קרבנות, וכי **אינו מכיא עמו** – עם הקרבן נכבים, שכן כל
 המתנדב קרבן מתנדב נסכים עמו ופעמים שנשאר מנדבת
 הנסכים, **ומותר נכבים לא לכלי שרת אינו** – וכי אין הם מיעדים
 לקניית כלי שרת לבית המקדש, וכפי ששנינו להלן (פ"ד ה"ג) שכן
 היא דעת רבי עקיבא, ואם כן **מכיא** שהנכרי שמביא נסכים, **מכיא**
 כלי שרת שהוא **דקר מסויים**, וקשיא אפילו לרבי יוחנן.
 מתרצת הגמרא: **התיב – השיב רבי יוסי בר רבי בון על קושיא זו**
בהקדם קושיא נוספת, והא תנינן – והרי שנינו שם במסכת ערכין
 ברישא של המשנה, שהנכרים **'נכרין'** לפי רבי מאיר, ולרבי
 יהודה 'מעריכין' שאם אמר הנכרי ערך ישראל פלוני עלי חייב
 לשלם, ואם **יקשה עורכין לא לכלי שרת אינו** – וכי דמי
 הערכין אינם נתרמים למטרות בדר הבית, וקשיא אף לרבי יוחנן
 איך מקבלים מהם דבר המסוים. אלא **היה מה דאיתא אמר תמן** – כפי
 שאתה תתירץ שם, שאף אם יקנו בדמי הערכין דבר המסוים לבדק
 הבית, אין זה נחשב שנתן הנכרי דבר המסוים לפי שהנכרי לשם
 שמים הוא **מתבטל**, שהוא חושב שנדבתו לצורך הקרבה על גבי
 המזבח, ואינו יודע מה אנו עושים בנדבתו, ו**מאליהן** – בלא
 ידיעתו הן **באין לבדק הבית**, ולפיכך אין בזה איסור, **בן אתא אמר**
אף הקא – כך ניתן לתרץ גם כאן לענין מותר נסכים, שהנכרי לשם
 שמים הוא **מתבטל**

לאחר שנידון דין קבלת מחצית השקל וקרבנות מן הנכרים, דנה
 הגמרא בדין קבלת תרומות מהנכרים לצורך בית המקדש. אומרת
 הגמרא: **אמר רבי יוחנן, בתחלה** – כשבאים לבנות את בית
 המקדש, **אין מקבלים מהן לא דקר מסוים** – הגמרא במסכת ערכין
 (ו.) מבארת שהיינו כגון שהיו מביאים טבלאות של ברזל בגודל
 אמה על אמה, ובהם קבועים מסמרות חדים בגובה אמה, ומחפים
 ומכסים בהם את גג ההיכל כדי לגרש את העורבים שלא ישכנו
 שם, וזהו דוגמא לדבר שנראה לעין כל, והוא הדין בכל דבר
 שישאר קרוי על שם הנכרי כגון מנורה או כלי, וגנאי הוא לנו
 לקבל זאת מהם, ובפרט שהם מתפארים בזה, ואף לא מקבלים
 מהם אפילו **דקר שאינו מסוים** – שאינו נראה לעין, ואף אם לא
 ישתמשו בו אלא ימכרוהו וישתמשו בדמיו כגון מים ומלח, כיון
 שחוששים שמא לרפיון ידים הם מתכוונים, שיסמכו עליהם והם
 בעצמיהם הרעות יעבבו את הבנין, וכן יש לחשוש שמא
 בהשלמת הבנין יחזרו בהם ויאמרו שיש להם חלק בבית המקדש.
וכפוף – לאחר שהושלם הבנין ובאים ליתן לבדק הבית, **מקבלין**
מהן דקר שאינו מסוים, כיון שבודאי אין כוונתם לרפיון ידים שהרי
 הבנין כבר בנוי, וגם אין שייך שיאמרו שיש להם חלק בבנין כיון
 שכבר נבנה קודם תרומתם, ואין **מקבלין מהן דקר מסוים**, כפי
 שאמרנו שגנאי הוא לנו והם מתפארים בזה.
 רבי שמעון בן לקיש חולק: **רבי שמעון בן לקיש אמר, בין בתחלה**
בין בפסח אין מקבלין מהן לא דקר מסוים ולא דקר שאינו מסוים,
 והרי הוא חולק על רבי יוחנן לענין קבלת דבר שאינו מסוים
 לבסוף.
 הגמרא מקשה על רבי יוחנן: **מתניתא פליגי על רבי יוחנן הסובר**
שמקבלים מהנכרים דבר שאינו מסוים לבסוף, דתניא, אין מקבלין
מהן הקדש ונדבה לבדק הבית, וסתם 'הקדש' ו'נדב' הבית' היינו
 אחר שנשלם הבנין, וקאמר שאין מקבלים מהם אפילו דבר שאינו
 מסוים. מתרצת הגמרא: **פטר לה רבי יוחנן**, שאכן מדברת
 הברייתא בין בתחלה בין בפסח שאין מקבלים מהם, אך **ובלבד**
כשנדבתם היא דקר מסוים, אולם בדבר שאינו מסוים מקבלים
 מהם בסוף.
 חזרת הגמרא ומביאה שוב את דעת רבי שמעון בן לקיש ומקשה
 עליה: **רבי שמעון בן לקיש אמר בין בתחלה ובין בפסח אין מקבלין**
מהם לא דקר מסוים וכו'. מקשה הגמרא: **מתניתא פליגי על רבי**
שמעון בן לקיש, דתני – ששנינו במסכת ערכין (ה) שנחלקו רבי
 מאיר ורבי יהודה אם נכרי 'נערך אבל לא מעריך' או 'מעריך אבל

שקלים דף ד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזר דהדר" (ליום שלישי) קלט

והוכרח רב לפרש כן, משום ששמע דאמר רבי מאיר, שהנותן סלע
ונוטל שקל נותן שלש קלבונות, אחד שקל שהוא נותן – קלבון אחד
על כך שלא נתן מטבע של מחצית השקל, ואחד שקל שהוא נותן
– והקלבון השני על דמי הפריטה על המטבע שקיבל בעודו, ואחד
לדברי תורה – והקלבון השלישי ככל השוקל מחצית השקל שחייב
להוסיף וליתן קלבון, וסבר רב שגם תנא קמא מודה שבשאינו
שוקל מטבע של מחצית השקל כמו שכתוב בתורה מתחייב
בקלבון ואפילו אם ההקדש לא היה מחזיר לו כלום.
מסכמת הגמרא ואומרת: על דעתיה דרב – לדעתו של רב אליבא
דריב מאיר, שלשה קולבונות אינן – יש כאן, ולתנא קמא רק שני
קלבונות יש כאן, ואכן כאשר אָמַר – בא רבי ירמיה, ועמו רבי
שמואל בר רב יצחק, אמרו בשם רב, שאליבא דריב מאיר שלשה
קולבונות אינן, אחד שקל שהוא נותן ואחד שקל שהוא נותן ואחד
לדברי תורה.
שנינו במשנתנו שהאחין והשותפין פעמים שחייבים בקלבון
ובמעשר בהמה ופעמים שפטורים, הגמרא מבארת אופנים אלו:
מה ששנינו 'ואחין והשותפין שחייבין בקלבון ופטורין ממעשר
בהמה', דין זה נאמר בשחקוקי האחים את הירושה ותורו לאחר מכן
ונשתתפו בממון הירושה, שדינם כשאר שותפים שפטורים
ממעשר בהמה כל זמן שותפותם, וחייבים בקלבון עבור כל אחד
מהם כשנותנים את השקל עבור שניהם יחד. והדין הנוסף במשנה
על האחים השותפים, ששחייבין ממעשר בהמה ופטורין מן הקלבון,
מדובר בשלא חלקו ביניהם את הירושה ונמצא ממון אביהם
בחזקתו עומד ועדיין יש בו את החיוב של מעשר בהמה, אולם
כששוקלים הם יחד שקל שלם עבור שניהם פטורים הם מלהוסיף
קלבון, שכן נחשב כאילו אביהם שוקל עבורם במתנה.
הגמרא מביאה מחלוקת רבי אלעזר ורבי יוחנן בדין אחים
השותפים שחלקו וחזרו ונשתתפו: אמר רבי לעזר, דין זה שאמרנו
שהאחים השותפים שחלקו וחזרו ונשתתפו פטורים ממעשר
בהמה, אין זה אלא כשהניח להם אביהם מיני בהמות שונים כגון
עזים צעירים שהם 'גדיים' ועזים מבוגרים שהם 'תישים', ולפי
משפט הירושה זכאי כל אחד מהאחים לקבל את חלקו שזה בשוה
מהגדיים ומהתישים, והן שחלקו בין עצמם את הירושה לא באופן
זה, אלא חילקו לפי שווי הבהמות דהיינו שנטל אח אחד את כל
הגדיים כנגד כל התישים שנטל אחיו, והאח השני קיבל כאמור
את חלקו בתישים כנגד כל הגדיים שנטל אחיו, והרי זה כאילו כל
אחד קנה מאחיו את חלקו במין הבהמות שקיבל, ולאחר מכן חזרו
ונשתתפו, שאז אנו אומרים שהולדות שישנם בשעת החלוקה
פטורים ממעשר בהמה מדין לקוח, ואותן שנולדו לאחר שחזרו
ונשתתפו פטורים משום שותפות.
אבל אם חלקו כמשפט הירושה שכל אחד זכאי במחצית מכל מין,
ונטל כל אחד גדיים כנגד גדיים ותישים כנגד תישים, הרי אנו
אומרים יש ברירה, דהיינו שהוברר הדבר שהחלק שנטל כל אחד
מהם הוא חלקו משעה הראשונה, ודין ירושה יש כאן ולא קנין,
וכשחוזרים האחים ומשתתפים חוזר המצב לקדמותו שהכל נמצא
ברשות אביהם, ואין הולדות שישנם בשעת החלוקה פטורים מדין
לקוח, וכן כשחזרו ונשתתפו הולדות אינם פטורים משום
שותפות.
הגמרא מביאה את שיטת רבי יוחנן החולק על רבי אלעזר: אמר
רבי יוחנן, גם כשמתחלקים האחים כמשפט הירושה שזה בשוה
בבהמות, אומרים 'אין ברירה', ולפיכך אפילו חלקו גדיים נגד גדיים
ותישים נגד תישים, כלקוחות הן נחשבים, ופטורין מן המעשר –
הולדות שישנם בשעת החלוקה פטורים מדין לקוח, והולדות
שעתידיים להולד פטורים מדין שותפות, כהוא דתנינן תמן (בכורות
דא): חלקות – הקונה בהמות ונשיתן לו – או שקיבל במתנה, פטור
ממעשר בהמה, ודורשים זאת (שם) מן הכתוב (שמות כב כח-כט) 'בכור
בניך נתת לי, כן תעשה לשורך לצאנך', מה 'בניך' לא שייך בהם דין
בכורה בלקיחה ומתנה שהרי אצלו נולדו, כך גם שורך וצאנך אין
נוהג בהם דין בכורה בלקוח ומתנה.

המשך בעמוד קנח

ומאליהן – בלא ידיעת הנכרי הן פאין לברך תבית, ולפיכך אין בזה
איסור.
הגמרא מקשה שתירץ זה לא מתאים עם שיטתו של רבי שמעון
בן לקיש. מקשה הגמרא: בשלמא לשיטת רבי יוחנן אפשר לתרץ
שכיון שהוגי אינו יודע אין בזה איסור, אולם מה עבד לה – איך
יתרץ זאת רבי שמעון בן לקיש, שהרי לדעתו איסור לקבל מהנכרי,
בין בתחילה ובין בסוף, בין במסוים ובין בשאינו מסוים, ואם כן מה
לי אם ידע הנכרי או שלא ידע.
מתרצת הגמרא: פתר לה – רבי שמעון בן לקיש יתרץ שאלה זו,
על פי הכתוב (עזרא ד א) 'לא לכם ולננו לבנות בית לאלהינו',
שהאיסור לקבל מהנכרי הוא דווקא כשהוא יכול להתפאר
בנבדתו, וכאן אין הנכרי יודע כלל שנבדתו באה לבדק הבית.
הגמרא מביאה שאין מקבלים מהנכרים אף לצרכי העיר ירושלים:
רבי חזקיה אמר שרבי סימון שאל – אמר, מעתה, כשם שאנו
דורשים את הפסוק 'לא לכם ולננו לבנות בית לאלהינו', שאין
מקבלים מהנכרים לבדק הבית, כך אנו דורשים גם את הפסוק
דלהלן ללמדנו שאין מקבלין מהן – מהנכרים לכל צרכי העיר
ירושלים, כגון לאמת תמים – תעלות מים לשתייה והשקיה,
ולבניית ותיקון חומות העיר ומגדלותיה, על שם שנאמר (נחמיה ב ב)
'לכם אין חלק וגו' וצדקה וזבון בירושלים', הרי שאין לקבל
מהנכרים נדבה שיהא להם על ידה חלק בירושלים.
שנינו במשנתנו 'ואלו שחייבין בקלבון', ומשמע שאין לך מי שיהא
חייב במחצית השקל שלא יהא חייב להוסיף וליתן את הקלבון.
הגמרא מבארת כדעת מי שנויה המשנה ומה הטעם של דין זה.
אומרת הגמרא: מתניתא כדעתו דרבי מאיר, דאמר רבי מאיר, בשם
ששקלו – שהחייב ליתן מחצית השקל הוא מן התורה, כך קלפנו
– החייב ליתן את הקלבון הוא מהתורה, ולכן קסבר רבי מאיר
שאף בנותן שקלו שלם – שנותן מטבע של מחצית השקל שאינו
צריך לפריטה, שהוא חייב בקלבון, וטעמו הוא, דאמר רבי מאיר,
במין מטבע של אש הוציא הקדוש ברוך הוא מתחת כפא בכורו
והראהו למשה ואמר לו 'זה יתנו', ודרשו חכמים בזה יתנו, וכשם
שהמטבע של אש היתה נקיה מסיגים כך החייב של מחצית השקל
היא ליתן מטבע נקיה מסיגים, והקלבון בא להשלים כנגד הסיגים
שבמטבע מחצית השקל.
שנינו במשנה: 'נתן סלע לשול שקל חייב שני קולבונות' – הנותן
מטבע של שקל ולוקח עודף מטבע של מחצית השקל, עליו לתת
שני קלבונות. הגמרא דנה כדעת מי נאמר דין זה של המשנה: אמר
רבי אלעזר, דין זה שנותן שני קלבונות, כשיטתו דרבי מאיר היא,
הסובר שנותן מחצית השקל חייב מן התורה להוסיף וליתן
קלבון, ונמצא, דרבי מאיר אמר אחד שקל שהוא נותן ואחד שקל
שהוא נותן – שלדעת רבי מאיר על הגזבר לקבל ממנו שני
קלבונות, האחד משום העודף של מחצית השקל שהוא נותן
ומחזיר לשוקל, ועליו לשלם את דמי הפריטה של השקל לשני
מחציות, והשני משום מחצית השקל שהגזבר מקבל ממנו כחיובו
הכולל יחד עמו גם קלבון. אולם לתנא קמא החולק על רבי מאיר
ולדעתו אין חיוב לצרף למחצית השקל גם קלבון, יתחייב כאן
השוקל רק בקלבון אחד עבור דמי הפריטה.
ורבי אלעזר מביא ראייה לשיטתו שדין המשנה המחייב בשני
קלבונות הוא שנוי במחלוקת: דתניא, אלו תייבין בקלבון ב' הנותן
סלע ונוטל שקל חייב קלבון אחד, ורבי מאיר אמר שני קולבונות,
נמצא שמשנתנו היא כדעת רבי מאיר.
רב חולק: ופר רב – רב אמר, שאין פירוש המשנה כדברי רבי
אלעזר, אלא דין המשנה דברי תלמי, ואף תנא קמא מודה כאן
שחייב ליתן שני קלבונות, האחד משום דמי הפריטה על מחצית
השקל שקיבל בעודו, והשני מכיון שכל הנותן מטבע שאינה
מחצית השקל עליו להוסיף קלבון, ואילו לרבי מאיר צריך ליתן
שלש קלבונות וכדמפרש להלן, ודברי הכל' היינו שלפי כולם
עליו ליתן לכל הפחות שני קולבונות.

המשך ביאור למס' שקלים ליום שלישי עמ' ב

1	משנתינו הביאה לגבי האחים השותפים אופנים שחייבים במעשר	6	שפטורים ממעשר בהמה וחייבים בקלבון, וְלָמָּה לֵיתָן אָמַרִין –
2	בהמה ופטורים מן הקלבון, ולהיפך. הגמרא מביאה אופנים	7	מדוע לא הביא התנא שני אופנים נוספים החלוקים בדיניהם,
3	שחייבים בשניהם ופטורים בשניהם: רַבִּי חֵיָא אָמַר, שֶׁרַבִּי יְרֵמְיָה	8	דהיינו פְּעָמִים שֶׁהֵן – האחים חֵיִבִּין בָּזָה וּבָזָה – בקלבון ובמעשר
4	פָּעִי – שאל על דברי משנתנו שהביאה לגבי האחים השותפים רק	9	בהמה,
5	את האופנים שחייבים במעשר בהמה ופטורים מן הקלבון ולהיפך	10	